

سرشناسه :
امین متولی - لیلی فروزنده مقدم
Amin Motevali, Leili Foruzandeh Moghaddam
معمارى نوین (ویلايى و تجارى)

عنوان :
مشخصات نشر :
مشخصات ظاهرى :
شابک :
تیراژ :
نشر ترخون، ۱۳۹۷ تهران
۷۷ ص، مصور :
978-600-8873-59-4
جلد ۱۰۰۰

مکانى :
کتابخانه :
نوبت چاپ :
تاریخ چاپ :
تهران - خیابان پاسداران - بهارستان ۱۰ - خیابان مریم - ساختمان مریم - پلاک ۷ واحد ۱۱
۱۹۵۸۱۶۱۶۵
اول
پیش ۱۳۹۷

معمارى نوین (ویلايى و تجارى)

تأليف : امین متولی - لیلی فروزنده مقدم
ناشر : ترخون
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۷
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال
شابک: 978-600-8873-59-4

کلیه حقوق قانونی و شرعی برای مولفین محفوظ است. تکثیر تمامی یا قسمتی از این اثر به صورت حرفه‌ای، چاپ مجدد، یا هر گونه استفاده غیرقانونی از این اثر ممنوع است. این اثر مشمول قانون حمایت مولفان مصنفان و هنرمندان مصوب سال ۱۳۶۷ است. هر کس تمامی یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، پخش یا عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار می‌گیرد.

۲	الهام و برداشت از مفاهیم بنیادی معماری ایران.....
۲	مقدمه.....
۴	۱. درون گرایی.....
۴	۲. مرکزیت.....
۵	۳. انعکاس.....
۶	پیوند معماری با طبیعت.....
۷	هنده.....
۱۰	ساقیت و تلاوم.....
۱۱	راز و ابهام.....
۱۲	تعداد درون راز حساس.....
۱۴	چش دل.....
۱۸	پیدایش نرم در آری رانی.....
۱۹	فرم های ساده.....
۲۰	صفه یا تخت.....
۲۰	برج ها و منارها.....
۲۱	ایوان.....
۲۲	تالار.....
۲۳	چهار طاق.....
۲۳	دالان.....
۲۵	حیاط.....
۲۷	فرم های مرکب.....
۲۷	تخت-منار.....
۲۸	تخت-ایوان-تالار.....
۲۹	ایوان-چهار طاق.....
۳۲	حاصل سخن.....

الهام و برداشت از مفاهیم بنیادی معماری ایران

مقدمه

ایران در مرز میانه گرایش های شدید مذهبی و باورهای تاریخی و فرهنگی و آیینی از یک سوء و مختصات نظم پذیری و بریدن از هستی شناسی به شیوه کهن و روی آوری به معرفت شناسی (epistemology) از طریق عقل محوری خود بنیان ابزار ساز جهان مدرن از سویی دیگر؛ قرار گرفته است که در آن ی از گشت مجدد به اسطوره ها و مناسک آیینی از دیدگاه عقلی و کاربردی صورت می گیرد و از ابعاد ایمانی و اعتقادی تهی است.

اینک جهان بر عری به علت فاصله شدید از تولیدات فکری و مادی جهان غرب؛ و در عین حال، بستگی گریز ناپذیر به آنها؛ چاره ای ندارد جز یافتن راه حلی که بتواند به صورتی حراست؛ تمامی جنبه های دخیل در آنچه را خواسته یا ناخواسته معروض سید به آن قرار گرفته است؛ در بر گیرد تا بدین طریق امکان ارتباط با جهان خارج از خود را داشته باشد. از طرف دیگر جهان غرب نیز در خلا معنایی حاضر؛ گریزی جز شناخت فرهنگ های دیگر گشورهای جهانی ارتباط با آنها به منظور ادامه حیات خود نمی یابد.

بر این مبنا به نظر می رسد که راه حل منطقی این باشد که در عین توجه به درد فرهنگ عرفانی و دینی و ابلاغ پیام آن در

صورت های هماهنگ با دیدگاه های امروز و تکنیکها و سبک های جدید شکلی ویژه از تلفیق مؤلفه های پدید آورنده عرضه گردد به گونه ای که صورت زیبای برآمده از عناصر زمانی؛ ظرفیت پذیرش معنای ژرف و گسترده ای را از خود بیابد.

در شکل گیری معماری ایران، نظر، جهان بینی و تفکر ارتباط بسیار نزدیک با فضا داشته است. این امر ممکن است در مرحله اول جستجوگر حل مسائل جوی و

اقلیمی بوده باشد ولی در مراحل تکمیلی، ذهنیتی مشهود است که در آن کلیه تحولات عقلانی و تخیلات معنوی نفوذ کرده‌اند. همان‌گونه که پیوند نگاه به دنیا و زندگی در جوشش مکان‌ها و فضاها در تمامی ساختمان‌های معماری سنتی به چشم می‌خورد.

در این تحلیل ویژگی‌هایی قابل استخراج است که تقریباً خاص این مملکت است و طبیعتاً از آنجا که بستر ارزش اصلی آن اسلام بوده است این ویژگی‌های کالبدی و فضایی معماری در دیگر کشورهای اسلامی نیز قابل مشاهده است.

در انتهای این تحلیل و استخراج ویژگی‌ها، شاید مفید باشد که مسیر شهردهی، مساحت‌ها و دیگر معماری‌های جهان مقایسه نمود و حضور فرهنگ را در این پیوند جست‌وجو کرد. در سمن کاملاً روشن است که معماری همیشه آینه انسان و آرزوهایش بوده است و در شکل‌گیری معماری‌های جهان بدون شک ارزش‌های فناپذیر و جاویدان حضور دارند که فصل مشترک آن موجودیت انسان در زمین و جهان‌بینی اوست.

در مطالعه معماری انسان، استخراج مفاهیم، مبانی و ویژگی‌های آن کاملاً روشن است که اساس و شالوده اصلی آن، در فلسفه وجودی این سرزمین بوده است و در نتیجه، مطالعه آن بدون سمیت شدن در مسائل اجتماعی، فرهنگی، دینی و ادبی ناممکن است و روش تطبیقی رفیق برگشتی بین قالب (صورت) و فلسفه اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. دشواری این تحلیل از همین جا آغاز می‌شود. چرا که کالبد همیشه قابل نقد علمی است، به سبب این نام که این نقد در ارتباط با محیط فیزیکی و جغرافیایی صورت می‌گیرد. سبب چیده‌تر، راز فضای فرهنگی است که بدون سفر عاشقانه در ژرفای انتزاعی روحش از دست نمی‌آید. تمام معماری‌های برجسته جهان رازی دارند که فقط به چشم دل می‌توان به آن راه یافت. در ایران این نگرش عاطفی هنگامی حاصل می‌شود که تعادل و پیوندهای محیطی و معنوی انسان با استحکام و تعادلی مطلوب برپا شده باشد.

در این راستا به مواردی اشاره می‌کنیم:

۱. درون گرایی

درون گرایی مفهومی است که به صورت یک اصل در معماری ایران وجود داشته و با حضوری آشکار، به صورت های متنوع، قابل درک و مشاهده است. ویژگی معماری غیرقابل انکار آثار و ابنیه ای مانند خانه، مسجد، مدرسه، کاروانسرا، حمام و غیره مربوط به خصوصیت درون گرایانه آن است که ریشه ای عمیق در مبانی و اصول اجتماعی-فلسفی این سرزمین دارد.

با یک ارزیابی ساده می توان دریافت که در فرهنگ این نوع معماری، ارزش وادیه جوهر و هسته باطنی آن داده شده است و پوسته ظاهری، صرفاً پرشش مجاز است که از حقیقتی محافظت می کند و غنای درونی و سرپسته آن تعیین کننده جوهر و هستی راستین بنا است و قابل قیاس با وجوهات و فضای بیرونی نیست.

درون گرایی، جس حوی حفظ حریم محیطی است که در آن شرایط کالبدی با پشتوانه تفکر، تعمق و عادت به منظور رسیدن به اصل خویش و یافتن طمأنینه خاطر و آرامش اصرا و به به نظمی موزون و متعالی رسیده است.

به طور اعم و بر اساس فکر شرقی، در سرزمین های اسلامی، جوهر فضا در باطن است و حیات درونی، به وجود آوردن اساس فضا است.

امر توجه به مسائل درونی بر اساس فضا، نوع زندگی، آداب و رسوم و جهان بینی شکل گرفته است که همراه با مسائل محیطی، جغرافیایی و اقلیمی معنای نهایی خود را به دست آورده است. معنایی که از فضا خود انسان نشأت گرفته است.

۲. مرکزیت

ویژگی مولزی با مسأله درون گرایی، مرکزیت در فضای معماری است. سیر تحول عناصر پراکنده (کثرت ها) به وحدت مرکزی در اغلب فضاهای معماری دنیای اسلام به چشم می خورد. حیاط خانه ها، مساجد، مدرسه ها و کاروانسراها

هسته‌های تشکیل دهنده این تفکر و رساندن عناصر عملکردی یا جزئیات، میانه دور به مرکز جمع کننده تنوع‌ها و گونه‌گونی‌ها می‌باشند. این فضای درونی مرکزی که گاه می‌تواند چیزی غیر از حیاط مرکزی باشد تنظیم کننده تمام فعالیت‌ها بوده و اصل و مرکز فضا را در قسمتی قائل است که نقطه عطف و عروجی استثنایی در آن رخ می‌دهد.

۳. انعکاس

در اغلب فضاهای معماری ایران منظره کلی حاصل از شکل‌گیری عناصر بالیده به و نورآلوده کلیتی بصری است که اجزای آن در قالب محوربندی‌های حس شده منظم، چارچوبی را تشکیل می‌دهند که در آن موضوع شکل و تصویر به کمال می‌رسد. اجزاء ترکیبی در محورهای افقی و عمودی همواره رشد صعودی داشته و منظر استثنایی به مرکزیت دید (تصویر) خط حرکت عمودی در فضاهای باز به طرف آسمان و در تنظیم می‌شود که پیوند معماری، نور، آسمان و انعکاس را به عنوان نتیجه بصری به دست می‌دهد. بهترین نمونه‌های این شکل‌گیری منظم از طریق انعکاس آسمان در آینه‌های مابعدالطبیعی مساجد چهار ایوانی ایرانی دانست.

انسان در گردش محوری خود به طرف مساحت مختلف این کلیت فضایی منسجم را حس می‌کند که گویای نظم فکری و منطقی است که در آن مرکزیت فضا و زمین در مرکزیت (توحید) آشتی رسیده و اصل اتصال زمین و آسمان است.

در مرکز مساجد چهار ایوانی، سطح آب از لحاظ بصری به عنوان آینه انعکاس دهنده، نه فقط بدنه‌های اطراف را معرفی می‌کند، بلکه به حالت وضعیت استثنایی خود (مرکز) تمثیل داستان آسمانی منعکس در تالوهای آب به عنوان تصاویر برگردان حاضر ولی غیرمادی از زندگی انسان‌ها در میل به حقیقتی بالاتر و جاویدان است.